

Zakladatelia Právnickej fakulty Univerzity Komenského

Vozár, J.*

VOZÁR, J.: Zakladatelia Právnickej fakulty Univerzity Komenského. Právní obzor, 104, 2021, č. 6. s. 405 – 427. <https://doi.org/10.31577/pravnyobzor.2021.6.01>

The founders of the Faculty of Law of Comenius University. The Czechoslovak State University in Bratislava and, along with it, the Faculty of Law were established by Act no. 375/1919 Coll. et seq. On Monday, 24 October 1921, at 09:00 a.m., instruction at this Faculty was launched with an opening speech of the rector Augustín Ráth. Six professors inscribed themselves once and for all in the history of the faculty as its founders: Karel Laštovka (administrative law), Augustín Ráth (civil law), Otakar Sommer (Roman law), Emil Svoboda (civil law), Bohuš Tomsa (legal philosophy and later international public law) and Jan Vážný (Roman law). On the occasion of the 100th anniversary of foundation of the Legal Faculty of Comenius University, we draw attention to the life and work of the founders in relation to their work at this Faculty. Further in the article we mention some of the memorable, pedagogical and scientific and organisational merits of these Faculty members.

Key words: *foundation of the Faculty of Law of Comenius University, the beginnings of cultivation of the legal science in Slovakia, foundation of so-called Library of the Faculty of Law of Comenius University*

Úvod

Zákonom č. 375/1919 Sb. z. a n. bola zriadená Československá štátna univerzita v Bratislave a spolu s ňou aj právnická fakulta, ktorá bola zákonodarcom uvedená na prvom mieste: „*V Bratislave sa zriaďuje namiesto bývalej maďarskej univerzity československá štátna univerzita o štyroch fakultách: právnickej, lekárskej, prírodovedeckej a filozofickej...*“ Zrod právnickej fakulty nebol vôbec ľahký a uskutočnil sa až v roku 1921. Na vtedajšom ministerstve školstva totiž odhadovali, že potrvá minimálne päť – šesť rokov, kým sa vytvoria podmienky na založenie slovenskej právnickej fakulty. Vďaka úsiliu viacerých vtedajších osobností a výraznej pomoci českých kolegov sa vyučovanie na Právnickej fakulte UK začalo 24. októbra 1921 o 9.00 otváracím prejavom vtedajšieho rektora Univerzity Komenského Augustína Rátha.

Do histórie fakulty sa raz a navždy zapísali jej prví šiesti profesori – zakladatelia, ktorých uvádzame v abecednom poradí: Karel Laštovka (správne právo), Augustín Ráth (občianske právo), Otakar Sommer (rímske právo), Emil Svoboda (občianske právo), Bohuš Tomsa (právna filozofia a neskôr medzinárodné verejné právo) a Jan Vážný (rím-

* Doc. JUDr. Jozef Vozár, CSc., riaditeľ Ústavu štátu a práva SAV, Bratislava.

ske právo). Pri príležitosti stého výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Komenského by sme chceli poukázať na život a dielo zakladateľov v súvislosti s pôsobením na tejto fakulte. Rozsahom najväčší priestor venujeme K. Laštovkovi, A. Ráthovi a B. Tomsovi, ktorí pôsobili na fakulte najdlhšie časové obdobie.

1 Karel Laštovka

1.1 Pôsobenie pred a po roku 1918

Karel Laštovka sa narodil 14. decembra 1876 v Kolíne. Po skončení štúdií nastúpil do finančnej konceptnej služby Krajského finančného riaditeľstva v Prahe. Od roku 1903 vykonával konceptnú službu v Českom zemskom výbore v Prahe.¹

Po prevrate ho povolal vtedajší minister vnútra Antonín Švehla na ministerstvo vnútra za odborového radcu, kde sa stal za krátky čas ministerským radcom a pripravil tam najmä župný zákon č. 126/1920 Sb. z. a n.² Karel Laštovka začal totiž s publikačnou a vedeckou prácou pomerne neskoro a prvé drobné články napísal vyše tridsaťročný. Väčšinu publikoval v *Správnom obzore*³, ktorého hlavným redaktorom bol profesor správneho práva J. Hoetzel. Práve uvedený profesor videl v K. Laštovkovi veľký potenciál, ktorý na jeho podnet⁴ v marci 1921 habilitoval na docenta Právnickej fakulty Univerzity Karlovej.⁵ Následne sa s ním počítalo ako zakladateľom novej právnickej fakulty v Bratislave. V návrhu ministra spravodlivosti na menovanie K. Laštovku za profesora na Právnickú fakultu Univerzity Komenského sa zdôrazňovala nielen jeho pedagogická, ale aj praktická právnická činnosť najmä ako člena legislatívneho odboru Ministerstva vnútra ČSR a spolupráca na ústavných zákonoch.⁶ Čas ukázal, že bol pre fakultu mimoriadnym prínosom nielen odborne, ale aj ľudsky.

1.2 Pedagogické, vedecké a funkcionárske aktivity

Dňa 4. júna 1921 sa uskutočnila ustanovujúca schôdza profesorského zboru Právnickej fakulty Univerzity Komenského. Zasadnutie, ktoré malo na programe voľbu dekana, prodekana a senátora na študijný rok 1921/1922, sa konalo v priestoroch Ministerstva školstva a národnej osvety ČSR. O funkciu dekana sa uchádzali dvaja kandidáti – A. Ráth a K. Laštovka. Pri voľbe získal A. Ráth päť hlasov a K. Laštovka jeden hlas. Prodekanom sa stal K. Laštovka.⁷ Po týchto voľbách odchádza A. Ráth na zdravotnú dovolenku a po návrate z nej bol zvolený za rektora Univerzity Komenského. Na základe tejto zme-

¹ FAJNOR, V. Profesor Dr. Karol Laštovka (k šesťdesiatke). In *Právny obzor*, 1936, č. 20, s. 554.

² Tamže.

³ Zoznam publikačnej činnosti K. Laštovku sa nachádza v prílohe publikácie k jeho životnému jubileu. HEXNER, E. (ed.) *Pocta k šesťdesiatym narodením Dr. Karla Laštovku*. Bratislava : PF UK, 1936, s. 397 – 401.

⁴ HOETZEL, J. Prof. dr. Karel Laštovka šedesátnikom. In *Právnik*, 1937, č. 1, s. 68.

⁵ NAVRÁTIL, M. *Almanach československých právníků*. Praha : M. Navrátil, 1930, s. 248.

⁶ Národní archiv, f. Předsednictvo ministerské rady, sign. 24, ka 1082.

⁷ Profesorský zbor PraF UK: Archív Univerzity Komenského (ďalej len AUK), fond PraF UK, zápisnica profesorského zboru PraF UK, 4. júna 1921.

nenej situácie zvolili K. Laštovku za dekana a on rozbiehal prvý ročník Právnickej fakulty Univerzity Komenského. Celá administratívna ťarcha súvisiaca so zakladaním fakulty bola na jeho a prodekanových pleciach. Navyše, K. Laštovka prijal úlohu zabezpečiť pre profesorov ubytovanie v Bratislave a rovnako aj ubytovanie pre začínajúcich študentov.⁸

Za dekana ho zvolili aj v rokoch 1922/1923 a 1928/1929 a v akademickom roku 1924/1925 za rektora Univerzity Komenského.⁹ Ako člen Akademického senátu Univerzity Komenského pôsobil v rokoch 1926 – 1928 a 1931 – 1934.¹⁰ Počas svojho pôsobenia na Právnickej fakulte Univerzity Komenského vybudoval Seminár správneho práva, ktorý viedol až do roku 1939.¹¹ Okrem toho v Bratislave od roku 1922 do roku 1929 viedol tiež Seminár ústavného práva a napokon na fakulte založil aj Seminár československého finančného práva, ktorý viedol do roku 1938.¹² Napísal viaceré významné monografie,¹³ články uverejnené v Právnom obzore,¹⁴ a publikačne bol veľmi aktívny aj v iných slovenských časopisoch, ako napríklad v Prúdoch¹⁵ či Bratislave.¹⁶

Karel Laštovka sa v rokoch 1929 až 1940 podieľal na vydávaní prestížneho Slovníka verejného práva československého¹⁷, ktorý vychádzal postupne v piatich zväzkoch.

⁸ List dekana PraF UK zo dňa 4. júna 1921, č. j. 11 Ministerstvu školstva a národnej osvety ČSR vo veci bytovej otázky. In *AUK, fond RUK, PO, reg. zn. B II/2, osobný spis Karel Laštovka, šk. 111*.

⁹ CSÁDER, V. *Rektori Univerzity Komenského 1919 – 2009*. Bratislava : Univerzita Komenského 2009, s. 28.

¹⁰ Tamže.

¹¹ Tamže, s. 27.

¹² Tamže, s. 28.

¹³ LAŠTOVKA, K. *Zákon župní (zákon ze dne 29. února 1920 č. 126 Sb. zák. a nař. o zřízení župných a okresních úřadů v republice Československé)*. 1. díl. Bratislava : Právnická jednota, 1925. 223 s.; LAŠTOVKA, K. *Změny v německé ústavě za třetí říše*. Bratislava : St. tiskárna, 1934. 14 s.; LAŠTOVKA, K. *Vývoj organizace veřejné správy v Republice československé*. Bratislava : Academia, 1925. 38 s.; LAŠTOVKA, K. *Československé správní právo : část zvláštní*. Praha : Melantrich, 1936. 377 s.

¹⁴ LAŠTOVKA, K. O zásadách našeho správního soudnictví. In *Právní obzor*, 1922, s. 33 – 37; LAŠTOVKA, K. K otázce místní působnosti župního zákona. In *Právní obzor*, 1922, s. 193 – 195; LAŠTOVKA, K. Ústava o poměru náboženských společností ke státu. In *Právní obzor*, 1922, s. 226 – 233; LAŠTOVKA, K. Kompetence referátu pro ochranu památek na Slovensku. In *Právní obzor*, 1926, s. 97 – 100; LAŠTOVKA, K. Poznámky k návrhu zákona o trestním stíhání presidenta republiky a členů vlády dle § 34., 67. a 79. ústavní listiny. In *Právní obzor*, 1926, s. 230 – 233 (1. část), s. 264 – 268 (dokončení); LAŠTOVKA, K. Poznámky k vládní osnově zákona o organizaci politické správy. In *Právní obzor*, 1927, s. 145 – 154.

¹⁵ LAŠTOVKA, K. Poznámky k unifikaci veřejné správy vzhledem ke Slovensku. In *Průdy*, 1924, č. 4, s. 195 – 203; LAŠTOVKA, K. Reforma právnických studií. In *Průdy*, 1925, č. 9 – 10, s. 504 – 511; LAŠTOVKA, K. Zemské či střední župy? (příspěvek k anketě Průdů). In *Průdy*, 1926, č. 2, s. 82 – 93; LAŠTOVKA, K. Župy či země? In *Průdy*, 1927, č. 1, s. 20 – 31.

¹⁶ LAŠTOVKA, K. Několik poznámek k pojmu policie v osnově zákona o organizaci politické správy. In *Bratislava*, 1927, č. 1, s. 81 – 85; LAŠTOVKA, K. Opravné prostředky v řízení správním podle nař. čís. 8/1928. In *Bratislava*, 1928, č. 4 – 5, s. 692 – 713; LAŠTOVKA, K. K otázce titulu universitních profesorů. In *Bratislava*, 1928, č. 1 – 2, s. 161 – 165; LAŠTOVKA, K. Vzdělání správních právníků k praktickému povolání. In *Bratislava*, 1929, č. 2, s. 350 – 353; LAŠTOVKA, K. Studium práva správního v republice Československé. (referát přednesený na schůzi komise pro mezinárodní spolupráci profesorů a docentů práva správního a věd státních dne 11.X.1930 v Bratislavě). In *Bratislava*, 1930, č. 4 – 5, s. 766 – 769; LAŠTOVKA, K. Změny v německé ústavě za III. říše. In *Bratislava*, 1934, č. 1 – 2, s. 1 – 11.

¹⁷ *Slovník veřejného práva československého. Svazek I. A až CH*. Brno : Polygrafia; Rudolf M. Rohrer, 1929, 871 s. Okrem Karla Laštovku sa editorsky na vydání tohto slovníka podieľali: Emil Hácha, Jiří Hoetzel a František Weyr.

Okrem pedagogickej a vedeckej činnosti sa stal právnym poradcom Univerzity Komenského.¹⁸

V roku 1926 oslavoval svoje päťdesiate narodeniny. Jeho pedagogická aj vedecká tvorba patrila medzi piliere novovybudovanej právnickej fakulty. Jeho prínos pre fakultu zhodnotil kolega O. Sommer takto: „*O práci, kterou tu vykonal v nepřetržité řadě let jako děkan a proděkan fakulty právnické a později jako rektor university, vydají jednou významné svědectví archivy fakultní i rektorátní. Nešlo jen o otázky zásadního významu. Právě v drobné praxi administrativní vytvořil Laštovka pevný základ naši universitní tradice, jako vždy konciliantní vystupování způsobilo, že se každý, kdo s ním přišel jakkoli do úředního styku, téměř nepozorovatelně od něho učil a od něho získával vzácné umění taktního a naprosto spravedlivého a nestranného postupu.*“¹⁹

Ako vyplýva zo spomienok F. Weyra, si K. Laštovka odborne veľmi vysoko cenil dvoch českých právnikov – Jiřího Hoetzla a Emila Háchu. Preto asi neprekvapí, že sa jeho príspevky ocitli v zborníkoch k šesťdesiatinám týchto dvoch právnikov.²⁰

Zapájal sa aj do činnosti slovenských právnických spolkov. Bol riadnym členom Učenej spoločnosti Šafárikovej a od roku 1933 až do roku 1938 redaktorom časopisu Bratislava, vydávaným touto vedeckou spoločnosťou. Právnická jednota na Slovensku usporiadala množstvo hodnotných prednášok po celom území Slovenska, na ktorých vystupoval aj K. Laštovka. Dňa 9. apríla 1934 predniesol príspevok k ústavným zmenám v Nemeckej ríši, v ktorom poukázal predovšetkým na:²¹

- možnosti vydávania ríšskych zákonov len ríšskou vládou;
- zrušenie všetkých politických strán a možnosť existencie len jednej národnosocialistickej strany, ktorú vybuodovali ako silnú verejnú organizáciu;
- možnosť vlády bez obmedzenia vydať ríšsku ústavu.

Karel Laštovka sa ukázal pri hodnotení ústavných zmien v Nemecku ako brilantný právnik a presvedčený demokrat. Okamžite pochopil zhubný dosah týchto opatrení na demokraciu a so zdvihnutým prstom varoval, „*že prevrat v Nemecku, uskutočnený síce všeobecnými voľbami, je vážnym mementom pre ostatné demokratické štáty*“.²² Zároveň vyzval najlepších zástupcov politických strán a odborníkov, aby hovorili o súčasnom stave ústavného života a zväžili, kde je potrebné urobiť nápravu. Prízvukoval však, že sa to musí uskutočniť so zachovaním princípov demokracie.²³ Tieto svoje myšlienky publikoval

¹⁸ Řeč odstupujícího rektora prof. dr. Bohuše Tomsy o universitě Komenského v stud. r. 1934/35. In *Ročenky Univerzity Komenského v Bratislavě za roky 1933 – 37: Ročenka University Komenského za studijní rok 1934 – 35*. Bratislava : Univerzita Komenského, 1935. s. 11. Táto publikácia vznikla zviazaním štyroch ročníkov Univerzity Komenského, pričom každý ročník je v publikácii osobitne číslovaný.

¹⁹ SOMMER, O. Prof. Dr. Karel Laštovka. In *Právní obzor*, 1926, č. 19, s. 594.

²⁰ LAŠTOVKA, K. Dozor nad samosprávnými územními korporacemi. In HOETZEL, J. (red.) *Pocta k šedesátým narozeninám Dr. Emila Háchy*. Bratislava : Právnická fakulta University Komenského – v komisi Frant. Řivnáče v Praze, 1932, s. 131 – 158; LAŠTOVKA, K. Správní soudnictví ve státech slovenských. In HÁCHA, E. (red.) *Pocta k šedesátým narozeninám Dr. Jiřího Hoetzla*. Bratislava : Právnická fakulta University Komenského Komenského – v komisi Frant. Řivnáče v Praze, 1934, s. 7 – 32.

²¹ Hliadka Právnicej jednoty. In *Právní obzor*, 1934, č. 12, s. 291.

²² Tamže.

²³ Tamže.

a rozvinul v časopise Bratislava. Jasne a zrozumiteľne pomenoval zámer všetkých krokov uskutočnených Adolfom Hitlerom: „Aby vláda mohla svoj vytčený program nerušeně a bezohledně prováděti, musela si nejdříve zajistiti plnou moc v celém státu i v říši i v zemích. Poněvadž stát Hitlerův měl býti státem autoritářským, absolutistickým, v němž platila jediná vůle vůdcova (Hitlerova) a tedy byl uskutečněn Führerprinzip, bylo třeba zajistiti úplnou jednotu veškerého zákonodárství a veřejné správy v celé říši.“²⁴ Karel Laštovka pripustil, že dianie v Nemecku sa síce uskutočnilo *de iure* demokratickou cestou, ale *de facto* išlo o konanie vyslovene proti demokracii.²⁵ Upozorňoval na to, že aj v Československu pozorujú stále vzrastajúcu nespokojnosť s praxou ústavného života, a je preto dôležité hovoriť o zachovaní demokracie a o nebezpečenstvách, ktoré ju ohrozujú.²⁶

Dňa 12. decembra 1936 sa uskutočnila na počesť šesťdesiatin K. Laštovku slávnostná schôdza profesorského zboru, na ktorej po dekanovi predniesol prejav A. Ráth ako najstarší člen profesorského zboru a predseda USS.²⁷ Profesorský zbor sa navyše uzniesol, aby bola na počesť K. Laštovku vydaná publikácia, ktorú editoval E. Hexner.²⁸ Karel Laštovka zrástol s bratislavským prostredím, čo výstižne vyjadril J. Hoetzel: „Laštovka nepatří k těm, kdož v Bratislavě vidí jen průběžnou stanicí. Srosl se Slovenskem a jeho šedesátka ukázala, jak si ho za to Slováci upřímně váží.“²⁹

O tom, že K. Laštovka bol na Slovensku uznávanou všeobecne akceptovanou právnickou osobnosťou, svedčia aj voľby do funkcie starostu Právnickej jednoty na Slovensku. Vladimír Fajnor pri vzdaní sa tejto pozície v roku 1936 požiadal členskú základňu, aby do jej čela, ako aj za hlavného redaktora Právneho obzoru zvolili práve K. Laštovku.³⁰

Karel Laštovka sa dobrovoľne vzdal služby na Slovensku a osvedčením prednostu služobného úradu ho uvoľnili z tejto služby dňa 11. marca 1939.³¹ Na rozdiel od iných českých profesorov nie na nátlak, ale proti výslovnému prianiu slovenských úradníckych kruhov.³²

2 Augustín Ráth

2.1 Pôsobenie pred a po roku 1918

Augustín Ráth patril do skupiny uvedomelých slovenských advokátov, ktorí sa angažovali vo viacerých oblastiach ekonomického a politického života tej doby. Popri svojej

²⁴ LAŠTOVKA, K. Změny v německé ústavě za třetí říše. In *Bratislava*, 1934, č. 1 – 2, s. 3.

²⁵ Tamže, s. 11.

²⁶ Tamže.

²⁷ List dekana Praf UK A. Ráthovi zo dňa 9. decembra 1936. In *Karel Laštovka: AUK, fond RUK, PO, reg. zn. B II/2, osobný spis Karel Laštovka, šk. III*.

²⁸ HEXNER, E. (ed.) *Pocta k šedesiatym narodením Dr. Karla Laštovku*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1936, s. 3.

²⁹ HOETZEL, J. Prof. dr. Karel Laštovka šedesátníkem. In *Právník*, 1937, č. 1, s. 68.

³⁰ FAJNOR, V. Duchovnej obci Právneho obzoru. In *Právní obzor*, 1936, č. 8, s. 183.

³¹ *Karel Laštovka: AUK, fond RUK, PO, reg. zn. B II/2, osobný spis Karel Laštovka, šk. III*.

³² PETRÁŠ, R. Karel Laštovka. In SKŘEJPKOVÁ, P. *Antologie československé právní vědy v meziválečném období (1918–1938)*. Praha : Linde, 2009, s. 443.

advokátskej činnosti založil časopis *Orava* a neskôr sa stal hlavným redaktorom *Slovenských ľudových novín*. Jeho aktivity boli širokospektrálne. Pôsobil v správnej rade Úvernej banky³³ a pomáhal pri organizovaní ochotníckeho divadla v Námestove.³⁴ Slovenskí advokáti sa snažili pestovať aj právnu vedu. Práve práca Augustína Rátha položila základy pestovania právnej vedy na Slovensku.³⁵ V roku 1907 sa stal novým spolupracovníkom renomovaného náučného slovníka v Českej republike – *Ottův slovník naučný*. Do tohto slovníka vypracoval heslo pod názvom *moderní ústava*.³⁶

Dňa 27. júna 1914 bol A. Ráth menovaný za sudcu v Novom Sade. V priebehu vojny ho povolali k vojenskej službe a poverili vedením Okresného súdu v Kruševci. Po skončení prvej svetovej vojny, dňa 22. novembra 1918, ho zvolila národná skupština za správcu Ministerstva spravodlivosti vo Vojvodine. Kráľovským dekrétom z 5. februára 1919 bol A. Ráth menovaný za náčelníka prvej triedy na Ministerstve spravodlivosti v Belehrade.³⁷ Venoval sa tam otázkam súdnej organizácie a unifikácie práva.

Zmeny v rodnej vlasti v roku 1918 ho nemohli nechať chladným. Na jeseň 1919 sa vrátil do nového slobodného štátu – Československa. Možno si vtedy si ani neuvedomoval, že svoje skúsenosti s unifikáciou práva využije aj v rodnej vlasti. Vzdelaných a charakterných slovenských právnikov novovzniknutá republika akútne potrebovala.

Krátko po návrate do Československa podal dňa 30. mája 1920 dekanátu Právnickej fakulty Karlovej Univerzity žiadosť o udelenie venia docendi v odbore občianskeho práva platného na Slovensku.³⁸ Dňa 9. decembra 1920 profesorský zbor Právnickej fakulty Univerzity Karlovej jednomyseľne rozhodol o udelení A. Ráthovi venia docendi v oblasti občianskeho práva platného na Slovensku. Ministerstvo školstva a národnej osvety ČSR dňa 27. decembra 1920 č. 87.710/20 potvrdilo rozhodnutie profesorského zboru.³⁹ Augustín Ráth začal vyučovať na Právnickej fakulte Univerzity Karlovej tento predmet už v zimnom semestri 1920 v rozsahu 4 hodiny týždenne a v letnom semestri 2 hodiny týždenne.⁴⁰ Dňa 22. júna 1921 ukončil A. Ráth svoje pôsobenie na Karlovej Univerzite.⁴¹

Augustín Ráth sa svojimi prednáškami veľmi dobre zapísal v pražských kruhoch, o čom svedčí aj jeho hodnotenie ministrom spravodlivosti ČSR: „*Dr. Ráth je vynikajúcim znalcom občianskeho práva platného na Slovensku. Na základe své literárni činnosti v tomto oboru byla mu udělena venetia legendi pro slovenské právo občanské na univerzitě Karlově, praktické i theoretické znalosti svoje uplatňuje pak Dr. Ráth při unifikaci našeho občanského práva, na niž se pracuje v ministerstvu spravedlnosti. Odborné kruhy pražské měly příležitost podívat se Dru Ráthovi při jeho přednáškách v Práv-*

³³ *Päťdesiat rokov Slovenskej banky 1879 – 1930*. Bratislava : Universum, 1930, s. 87.

³⁴ ŠUMIHORA. Divadlo. In *Orava*, 1905, č. 1 (1. novembra 1905), s. 2.

³⁵ RÁTH, A. *Práva medzi mužom a ženou v Uhorsku*. Praha : Vlastným nákladom, 1906, 59 s.

³⁶ RÁTH, A. *Moderní ústava* (od r. 1867). In *Ottův slovník naučný. Dvacátýšestý díl: (U – Vusín)*. Praha : J. Otto, 1907, s. 72 – 90.

³⁷ *Nár. arch.*, f. Předs. min. rady, sign. 24, ka 1082.

³⁸ *Arch. Univ. Karlovy*, f. Práv. fak. Univ. Karlovy, i. č. 154, osob. sl. Augusta Rátha.

³⁹ Tamže.

⁴⁰ Tamže.

⁴¹ Tamže.

*nické jednotě a Universita Komenského získá v něm jen sílu theoreticky znamenitě vyškolenou, ale i vynikajícího učitele.*⁴²

2.2 Pedagogické, vedecké a funkcionárske aktivity

Prezident republiky T. G. Masaryk menoval dňa 20. mája 1921 Augustína Rátha, v tom čase odborového prednostu Ministerstva pre zjednotenie zákonov a verejnej správy ČSR, za riadneho profesora občianskeho práva na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Podľa tohto dekrétu bolo povinnosťou A. Rátha spolupôsobiť pri organizácii novej právnickej fakulty, najmä pri budovaní jej judičiálneho oddielu a seminára občianskeho práva. Zároveň mu bola uložená pedagogická povinnosť v odbore, v ktorom bol menovaný, vykonávať prednášky zodpovedajúce rozsahu vyučovania na Univerzite Komenského, najmenej však päť hodín týždenne v každom semestri. Rovnako bol povinný uskutočňovať pravidelné seminárne cvičenia.⁴³

Dňa 11. augusta 1921 nariadenie vlády č. 276/1921 Sb. ustanovilo, že prvý ročník sa na Právnickej fakulte Univerzity Komenského začne výučbou od zimného semestra 1921/1922. Pre nedokončené internáty dokonca hrozilo odloženie jej otvorenia a pokračovanie vyučovania na Lekárskej fakulte. Augustín Ráth, v tom čase ako rektor Univerzity Komenského, sa veľmi dôrazne postavil proti tomu, aby sa nediskutovalo verejne o takýchto problémoch, zo strachu z aktivít autonomistov. V Slovenskom denníku dňa 26. augusta 1921 napísal veľký úvodník, v ktorom apeloval na všetkých kompetentných týmito slovami: „*Všetci sme vinní. ... keď my všetci veřejní činitelia, kterým národ vložil do ruk svůj osud, nie sme v stave na čas a dľa potreby ani mizerný barak stvorit' k tomu účelu – tak nás neumyjú před súdom veřejnosti žiadne úradné výročné správy ani stá milióny vynaložené na jiné cíle.*“⁴⁴

Počas celého pôsobenia A. Rátha na právnickej fakulte spočívala najväčšia ťarcha vyučovania občianskeho práva na jeho pleciach. Českí profesori, ktorí prichádzali na fakultu, nepoznali prevzaté uhorské obyčajové právo a po krátkom pôsobení v Bratislave odchádzali naspäť do Prahy alebo Brna. Okrem Emila Svobodu pôsobil v Bratislave aj František Rouček.⁴⁵

Okrem vyučovania občianskeho práva sa A. Ráth stal aj suplantom pre právo obchodné a zmenkové.⁴⁶ Zároveň bol predsedom skúšobnej komisie pre štátne skúšky z práva vedeckého, a to ešte podľa uhorského študijného poriadku. Skúšky sa skladali z odborov občianske právo, trestné právo a trestný súdny poriadok, právo obchodné

⁴² *Nár. arch.*, f. Předs. min.rady, sign. 24, ka 1082. Návrhy na menovanie prvých profesorov Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave ministrom školstva a národnej osvety č. j. 44100/1921.

⁴³ *AUK* v Bratislave, f. Rekt. Univ. Kom., pers. odd., r. z. BII/2, osob. sp. Augustín Ráth, šk. 152, List ministra školstva a národnej osvety ČSR zo dňa 30. mája 1921 č. 50618/21 rektorátu Univerzity Komenského vo veci menovania A. Rátha za riadneho profesora občianskeho práva.

⁴⁴ RÁTH, A., K otázke bratislavskej univerzity. In *Slovenský denník*, 1921, č. 193, (26. 8. 1921), s. 1.

⁴⁵ *AUK* v Bratislave: fond Rekt. Univ. Kom., pers. odd., r. z. BII/2, osob. sp. František Rouček, šk. 159.

František Rouček prišiel do Bratislavy v roku 1925 a odišiel do Brna 10. októbra 1932 za riadneho profesora obchodného a zemnkového práva.

⁴⁶ *AUK*, fond Rektorát UK, personálne oddelenie, reg. zn. BII/2, osobný spis Augustín Ráth, šk. 152.

a zmenkové, civilný súdny poriadok a právo administratívne. Augustín Ráth bol členom dvoch týchto komisíí. Minister školstva a národnej osvety Vavro Šrobár vymenoval dňa 10. mája 1922 do komisie pre občianske právo A. Rátha, ako aj E. Svobodu a O. Sommera.⁴⁷

V novembri 1921 sa profesorský zbor Právnickej fakulty UK uzniesol, že založí *Knihovňu Právnickej fakulty Univerzity Komenského*. Augustín Ráth sa stal riaditeľom tejto knižnice. Išlo o vydavateľskú edíciu, v ktorej vyšlo viac ako 47 kníh z rôznych odvetví práva. Prvá vyšla v roku 1922⁴⁸ a posledná v roku 1937.⁴⁹ V tejto edícii vyšli aj publikácie slovenských pedagógov pôsobiacich na fakulte.⁵⁰ Augustín Ráth stál na čele Učenej spoločnosti Šafárikovej od jej založenia v roku 1926 až po jej nútenú likvidáciu v roku 1939.⁵¹

Veľké pedagogické zaťaženie, funkcionárska činnosť a najmä podlomené zdravie A. Rátha zrejme spôsobili, že sa nestíhal venovať v primeranom rozsahu publikačnej činnosti. Okrem článkov, ktoré napísal k problematike unifikácie, publikoval článok pod názvom *Socializácia práva*.⁵² Išlo o štúdiu, v ktorej hľadal možnosti poľudštenia práva, ako aj hranice vlastníckeho práva. Poukázal na tendencie, podľa ktorých sa právne práva majú vykonávať vždy s ohľadom na verejný záujem. Citoval stanoviská francúzskeho profesora práva L. Duguita⁵³ a polemizoval s nimi. Odmietol bezduchý, hrabivý, sebecký, ukrutný individualizmus, ale aj socializáciu v komunistickom zmysle.⁵⁴ Augustín Ráth pochopil zhubnosť komunistických myšlienok na demokraciu.⁵⁵ Hoci bol človekom sociálne citiacim, nedal sa pomýliť ich sociálnou demagógiou a história potvrdila správnosť jeho slov. Súčasťou tejto práce bol aj exkurz do muslimanského práva.⁵⁶

Bol presvedčený, že nájdením a ctením si tých najvyšších ideálov práva, pravdy a spravodlivosti možno dôjsť k zlepšeniu práva a života.

Bol obľúbených pedagógom, ktorý žiadal od študentov nielen zvládnutie matérie, ale aj príkladné správanie, „*aby vás nepoznávali len po indexe a legitimáciach, ale podľa*

⁴⁷ List ministra školstva a národnej osvety ČSR V. Šrobára a rektorovi Komenského Univerzity A. Ráthovi zo dňa 10. mája 1922 č. j. 36.982/1922. Tamže.

⁴⁸ BASCH, A. *Teorie inflace*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1922, 116 s.

⁴⁹ JELÍNEK, V. *Teorie mezinárodních orgánů*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského 1937, 154 s.

⁵⁰ KARVAŠ, I. *Francúzska inflácia a z nej vyplývajúce poznatky pre menovú teóriu*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1928, 180 s.; KARVAŠ, I. *Vliv kartelov na konjunktúru*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1932, 85 s.; FUNDÁREK, J. *Stanovy účastinnej spoločnosti podľa práva slovenského*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1934, 119 s.; KNAPPEK, L. *Obsadzovanie uhorských biskupstiev od 10. do konca 14. storočia so zvláštnym zreteľom na pápežské zásahy a na postavenie uhorských kráľov*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1934, 265 s.

⁵¹ VOZÁR, J. *Augustín Ráth – prvý slovenský rektor Univerzity Komenského*. Bratislava : Veda, 2018, s. 100–114.

⁵² RÁTH, A. *Socializácia práva*. In *Právnik*, 1921, č. 1, s. 1 – 12.

⁵³ Tamže, s. 3, 7.

⁵⁴ Tamže, s. 10.

⁵⁵ Reč rektora university prof. Dr. Augustína Rátha pri zahájení zjazdu Sväzu slovenského študentstva dňa 12. februára 1922. In *Ročenka Univerzity Komenského za prvni päťletí 1919 – 1924*. Bratislava : Akademický senát UK, 1925, s. 101.

⁵⁶ RÁTH, A. *Socializácia práva*. In *Právnik*, 1921, č. 1, s. 3 – 5.

vášho vystupovania, aby bolo na každom poznať ušľachtilosť univerzitného poslucháča⁵⁷. Bol si však vedomý, že naučiť sa právne predpisy nie je pre právnika jediným zmyslom štúdia, a preto opakovane zdôrazňoval: „nie podľa toho budete dobrými právnikmi, že koľko budete vedieť, ale predovšetkým podľa toho, akí budete podľa hodnôt, ktoré v sebe ako akademicky vzdelaní ľudia vypestujete“.⁵⁸

2.3 Augustín Ráth – prvý dekan Právnickej fakulty Univerzity Komenského a prvý slovenský rektor Univerzity Komenského

Dňa 4. júna 1921 sa uskutočnila v tomto článku už spomínaná ustanovujúca schôdza profesorského zboru Právnickej fakulty Univerzity Komenského. Zasadnutie, ktoré malo na programe voľbu dekana, prodekana a senátora na študijný rok 1921/1922, sa konalo v priestoroch Ministerstva školstva a národnej osvety ČSR. O funkciu dekana sa uchádzali dvaja kandidáti – Augustín Ráth a Karel Laštovka. Pri voľbe získal Ráth päť hlasov a Laštovka jeden hlas. Prodekanom sa stal Laštovka.⁵⁹ Skôr ako sa A. Ráth mohol ujať tejto funkcie, bol zvolený do funkcie vyššej. Dňa 22. júna 1921 bol profesor Augustín Ráth jednomyseľne zvolený za rektora Univerzity Komenského.⁶⁰ Pri slávnostnej inštalácii za rektora dňa 21. marca 1922 sa poďakoval svojmu predchodcovi Karlovi Hynekovi a motivoval všetkých k poctivej a kvalitnej práci, lebo len tak sa môžu presadiť v konkurencii väčších národov: „Nezapomínajte, že sme malý národ a že dnes už vystupujeme pod vlastnou československou vlajkou na kolbište národov a že musíme nahradiť číselnú prevahu iných národov svojou kvalitou, vzácnosťou, aby sme nie numerando sed ponderando obstáli pred súdom svetovej verejnosti. Každý z nás má cítiť veľkú zodpovednosť za každé slovo a za každý čin sub specie aeternitatis.“⁶¹ Po nadobudnutí slobody často býva väčší hlad po majetku ako po vedomostiach. To si zrejme uvedomoval aj A. Ráth, ktorý si prial, „aby sme hmotné dobrá a statky nahradili bohatstvom ducha a pokladmi srdca“.⁶² Počas vystúpenia rektora bolo zvykom, že predniesol svoju inauguračnú prednášku a zvolil si tému O prvkoch záväzkov. Táto jeho prednáška bola uverejnená aj na stránkach Právneho obzoru.⁶³

Počas rektorského obdobia A. Rátha začalo vyučovanie aj na Právnickej fakulte Univerzity Komenského. Dňom faktického zrodu tejto fakulty sa stal 24. október 1921, keď sa začali prvé prednášky. Augustín Ráth vo svojom otváracom prejave vyzdvihol skutočnosť, že „dátum 24. októbra 1921 bude pamätné v histórii slovenského národa. Vy sami

⁵⁷ Prívet J. M. rektora prof. Dra Rátha pri immatrikulácii (dňa 22. júna 1922). In *Ročenka University Komenského za prvni pětiletí 1919 – 1924*. Bratislava : Akademický senát University Komenského, 1925, s. 108.

⁵⁸ LUBY, Š. Osobnosť a dielo prof. Dr. Augusta Ratha. In *Právny obzor*, 1942, č. 2 – 3, s. 46.

⁵⁹ AUK, f. Práv. fak., prof. zb., Zápisnica profesorského zboru PraF UK, 4. júna 1921.

⁶⁰ Rector magnificus prof. JUDr. Augustin Ráth: životopis. In *Ročenka University Komenského za prvni pětiletí 1919 – 1924*. Bratislava : Akademický senát UK, 1925, s. 85.

⁶¹ Tamže, s. 87.

⁶² Tamže, s. 86.

⁶³ RÁTH, A. O prvkoch záväzkov. In *Právny obzor*, 1923, s. 65 – 71.

*budete pozdejšie spomínať tohto pondelka, že ráno do 9-tej v starej budove v sieni bývalej obecnej školy bola prvá prednáška našej právnickej fakulty. Behom času dostanú i podrobnosti istý význam. Tomu, že je prvá hodina rímske právo, dáte hádam ten smysel, že korene našej kultúry sú v pôde hellensko-latinskej. Ale hlavný význam dneška bude v tom, že začíname nové veľké dielo, vstupujeme do chrámu vedy práva a slovenská cupid legum iuventus sa zasnávuje službe, ktorá služba bola v tradíciach univerzít považovaná za prvú po theologii. Symbolický smysel Bohyne Pravdy je ten, že pravda a spravodnosť boli ako manifest ľudského skúmajúceho ducha vždy najvyšším ideálom; a od počiatku historie národov stavali ľudia pravdu a spravodnosť nado všetko na svete.*⁶⁴ Kompletnú prednášku A. Rátha pri príležitosti začatia prednášok na Právnickej fakulte Univerzity Komenského priniesla aj denná tlač.⁶⁵ V tom období bolo funkčné obdobie rektora len jednoročné. Po skončení funkcie rektora vykonával A. Ráth ešte jeden rok funkciu prorektora.

3 Otakar Sommer

3.1 Pôsobenie pred a po roku 1918

Otakar Sommer sa narodil 7. júna 1885 v Příbrame. Právnickú fakultu Karlovej univerzity absolvoval v roku 1907. Od roku 1910 pokračoval v štúdiách v Berlíne a Lipsku. Po návrate zo štúdií pracoval na zemskom úrade. Dňa 2. októbra 1913 habilitoval s prácou *Dies cedens v práve rímskom*.⁶⁶

V roku 1919 nastúpil na Ministerstvo školstva a národnej osvety, kde pracoval vo vysokoškolskom odbore.⁶⁷ Otakara Sommera ešte pred samotným menovaním začiatkom októbra 1920 poveril minister školstva a národnej osvety ČSR Josef Šusta zakúpením kníh a vedeckých pomôcok pre budúcu Právnickú fakultu v Bratislave.⁶⁸ Okrem toho O. Sommer využil kontakty so štipendistami Ministerstva školstva a národnej osvety, ktorí boli v Ríme, Neapole, Palerme, Paríži, Lipsku i v Brne, aby podľa jeho pokynov uskutočňovali nákup literatúry.⁶⁹ Aj vďaka týmto jeho aktivitám sa podarilo získať širokospektrálne množstvo vedeckej literatúry, pričom jeho romanistický seminár vzbudzoval u všetkých znalcov zaslúžený obdiv.⁷⁰

⁶⁴ Reč rektora prof. Dr. Augustína Rátha pri začiatku prednášok na Právnickej fakulte UK dňa 24. októbra 1921. In *Ročenka Univerzity Komenského za prví päťletí 1919 – 1924*. Bratislava : Akademický senát UK, 1925, s. 94.

⁶⁵ Reč rektora univerzity dr. Aug. Rátha pri začiatku prednášok právnickej fakulty. In *Kultúrna príloha Slovenského denníka*, 1921, č. 246 (27. októbra 1921).

⁶⁶ NAVRÁTIL, M. *Almanach československých právniků*. Praha : Nákladem spisovatelovým, 1930, s. 412.

⁶⁷ SKŘEJPEK, M. Otakar Sommer. In SKŘEJPKOVÁ, P. *Antologie československé právní vědy v meziválečném období (1918 – 1938)*. Praha : Linde, 2009, s. 173.

⁶⁸ SOMMER, O. Založení Právnické fakulty Univerzity Komenského. In *Ročenka Univerzity Komenského za prví päťletí 1919 – 1924*. Bratislava : Státní tiskárna v Praze, 1925, s. 58.

⁶⁹ Tamže.

⁷⁰ LAŠTOVKA, K. Univ. prof. dr. Otakar Sommer. In *Ročenky Univerzity Komenského za roky 1926 – 1929*. Bratislava : Státní tiskárna v Praze, 1930, s. 94.

3.2 Pedagogické, vedecké a funkcionárske aktivity

Prezident republiky T. G. Masaryk menoval dňa 20. mája 1921 Otakara Sommera, v tom čase odborového radcu Ministerstva školstva a národnej osvety ČSR, za riadneho profesora rímskeho práva na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Podľa tohto dekrétu bolo povinnosťou O. Sommera spolupôsobiť pri organizácii novej právnickej fakulty, najmä pri budovaní jej historicko-právneho oddielu. Zároveň mu bola uložená učiteľská povinnosť v odbore, v ktorom bol menovaný, vykonávať prednášky zodpovedajúce rozsahu vyučovania na Univerzite Komenského, najmenej však päť hodín týždenne v každom semestri. Rovnako bol povinný uskutočňovať pravidelné seminárne cvičenia.⁷¹ V literatúre sa píše, že bolo „šťastnou hviezdou“ Právnickej fakulty Univerzity Komenského, že jej budovaním poverili O. Sommera.⁷² Patril medzi jednoznačných zástancov úplného zrušenia maďarskej právnickej fakulty a postavenia novej československej fakulty, ktorá nebude zaťažená minulosťou a na ktorej budú učiť len československí právnici.⁷³

Počas pôsobenia na bratislavskej právnickej fakulte sa zaoberal problematikou reformy právnického štúdia. Z jeho obsiahleho výskumu vyšla publikácia *Reforma právnických štúdií*.⁷⁴ Toto dielo obsahovalo množstvo podnetných myšlienok a hlavne veľa skúseností zo zahraničných reforiem právnického štúdia, a to v Nemecku, vo Francúzsku a v Taliansku.⁷⁵ Záverečné konštatovanie v tejto publikácii by malo zarezonovať zvlášť v dnešných časoch, keď je úroveň niektorých právnických fakúlt na Slovensku nastavená prekliate nízko: „*Dlužno prostě odstraniti z vysokých škol našich všechn neschopný materiál v samých počátcích. Massa ženoucí se na vysoké školy nesmí snížiti niveau studia. Potřebuje-li stát laciné úřednické síly s jakýmsi právnickým vzděláním, může mu je fakulta opatřiti zavedením kursů, na nichž numerus clausus bude na místě. Fakultu však dlužno zachovati jako ústav vědecký. Vychová-li fakulta z právníků vedoucí třídu v státním a duševním životě národa, bude to nejlepším výsledkem reformy.*“⁷⁶

Otakar Sommer zastával funkciu dekana Právnickej fakulty Univerzity Komenského v akademickom roku 1924/1925 a dvakrát bol prodekanom (r. 1922/1923, 1925/1926). Rektorem Univerzity Komenského bol v rokoch 1926/1927 a v nasledujúcom akademickom roku (1927/1928) zastával funkciu prorektora.⁷⁷ Bol aj predsedom komisie pre štátne skúšky historicko-právne Právnickej fakulty Univerzity Komenského.⁷⁸ Po nástupe za

⁷¹ List ministra školstva a národnej osvety ČSR zo dňa 30. mája 1921 č. 50907/21 rektorátu Univerzity Komenského vo veci menovania O. Sommera za riadneho profesora rímskeho práva. In *AUK v Bratislave: fond RUK, personálne oddelenie, reg. zn. BII/2, osobný spis Otakar Sommer, šk. 170*.

⁷² Prof. dr. Otakar Sommer. In *Ročenka Univerzity Komenského za studijný rok 1928 – 1929*. Bratislava : Akademický senát UK, 1930, s. 101.

⁷³ Tamže, s. 100.

⁷⁴ SOMMER, O. *Reforma právnických štúdií*. Bratislava : Právnická fakulta University Komenského, 1925, 75 s.

⁷⁵ Tamže, s. 17 – 41.

⁷⁶ Tamže, s. 75.

⁷⁷ CSÁDER, V. *Rektori Univerzity Komenského 1919 – 2009*. Bratislava : Univerzita Komenského 2009, s. 36.

⁷⁸ Tamže, s. 37.

rektora mal inauguračnú prednášku na tému *Funkce zákona ve vývoji římského práva soukromného*.⁷⁹ Spoločne s ďalšími kolegami zakladal Učenu spoločnosť Šafárikovu a jej časopis Bratislava, v ktorom bol jedným z redaktorov až do roku 1933. Napriek povinnostiam na Právnickej fakulte v Bratislave a prednáškam aj na Karlovej univerzite bol mimoriadne vedecky činný.⁸⁰

V školskom roku 1926/1927, keď O. Sommer bol rektorom Univerzity Komenského, založili Učenu spoločnosť Šafárikovu. Ustanovujúca schôdza tejto spoločnosti sa uskutočnila dňa 2. decembra 1926.⁸¹ Dňa 27. mája 1927 sa konala prvá slávnostná promócia na Univerzite Komenského. Promovaný bol na doktora všeobecného lekárstva pán Filo-Škvorec, rodom z Beluše.⁸² Počet poslucháčov na právnickej fakulte sa zvýšil na 898.⁸³

Otakar Sommer na príkladoch z iných krajín poukázal na to, že aj na malých univerzitách môžu vyrásť slávni profesori.⁸⁴ Na to by však museli byť aj na týchto malých fakultách vytvorené podmienky. Upozornil na to, že ak si Slovensko chce vychovať vedec-ký dorast, nemôže čakať takmer rok na to, aby asistent dostal povolenie od ministerskej rady na nové systematizované miesto.⁸⁵

Prezident republiky menoval O. Sommera rozhodnutím zo dňa 30. novembra 1928 riadnym profesorom rímskeho práva na Právnickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe.⁸⁶ V roku 1929 sa O. Sommer vrátil do Prahy na Karlovu univerzitu.⁸⁷ Ešte pred svojim odchodom z Bratislavy stihol spoločne s J. Vážným dokončiť a vydať dielo L. Heyrovského *Dejiny a systém soukromého práva římského*.⁸⁸ Účasti na akademickom a vedeckom živote Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave sa úplne nevzdal.⁸⁹

⁷⁹ Řeč a přednáška, jež proslavil prof. dr. Otakar Sommer při své instalaci rektorské dne 25. listopadu 1926. In *Ročenka Univerzity Komenského za studijní rok 1926 – 1927*. Bratislava : Akademický senát UK, 1927, s. 30.

⁸⁰ SOMMER, O. *Dějiny pramenů římského práva : Nástin k přednáškám*. Bratislava : Spolek čsl. právníků, 1922; SOMMER, O. *Právo římské a dnešní civilistika*. Bratislava : nákladem vlastním, 1925; SOMMER, O. *Reforma právnických studií*. Bratislava : Právnická fakulta Univ. Komenského, 1925; SOMMER, O. *Co nás pojí s antikou? : antická a naše právní kultura*. Praha : Nákl. vlastním, 1925; SOMMER, O. *Prameny soukromého práva římského*. Bratislava : Právnická fakulta University Komenského, 1928, 120 s.

⁸¹ Zpráva odstupujícího rektora University prof. JUDra Otakara Sommera o universitě Komenského ve stud. r. 1926 – 1927. In *Ročenka Univerzity Komenského v Bratislave za rok 1927 – 1928*. Bratislava : Akademický senát UK, 1928, s. 11.

⁸² Tamže, s. 9.

⁸³ Tamže, s. 8.

⁸⁴ SOMMER, O. Jmenovací politika na vysokých školách. In *Bratislava*, 1927, č. 2, s. 197. Ako príklad uvádzal Rudolfa von Iheringa či Hellviga.

⁸⁵ Tamže, s. 198 – 199.

⁸⁶ List ministra Ministerstva školstva a národnej osvety zo dňa 14. januára 1929 č. j. 164003/28 Otakarovi Sommerovi, v ktorom mu bol doručeny menovací dekrét prezidenta republiky. In *AUK v Bratislave: fond RUK, personálne oddelenie, reg. zn. BII/2, osobný spis Otakar Sommer, šk. 170*.

⁸⁷ List rektora Univerzity Komenského O. Sommerovi zo dňa 24. januára 1929, č. j. 1441/28-29, v ktorom mu zasiela menovací dekrét Právnickej fakulty Kalovej Univerzity. In *AUK v Bratislave: fond RUK, personálne oddelenie, reg. zn. BII/2, osobný spis Otakar Sommer, šk. 170*.

⁸⁸ HEYROVSKÝ, L., SOMMER, O., VÁŽNÝ, J. *Dejiny a systém soukromého práva římského*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského, 646 s.

⁸⁹ Podrobnejšie o jeho živote a diele a aj o jeho pôsobení v Bratislave pozri: GREGOR, M. *Historiografia římského práva na Slovensku: Příběh čtyřech profesorov*. Praha : Leges, 2021, s. 35 – 115.

4 Emil Svoboda

Emil Svoboda sa narodil 2. októbra 1878 v Prahe. Právo vyštudoval na Českej univerzite v Prahe. V roku 1903 nastúpil do prípravnej sudcovskej služby na Zemskom súde v Prahe a neskôr prešiel do koncipientnej služby na Magistráte hlavného mesta Prahy.⁹⁰

V roku 1912 habilitoval v odbore rakúskeho súkromného práva na Pražskej právnickej fakulte s prácou *Vnútná vôľa a vôľa prejavovaná právnym úkonom*.⁹¹ O rok neskôr bol menovaný za mimoriadneho profesora právnych vied na Českej vysokej škole technickej. Od roku 1919 tam pôsobil ako riadny profesor.⁹²

Po prevrate sa zapojil aj do legislatívneho procesu a v roku 1919 sa zúčastnil prác na manželskom zákone, ako aj na zákone o drobnom pachte (nájme) v pozemkovej reforme.⁹³ Do svojho menovania za profesora na novovybudovanej univerzite v Bratislave napísal viacero publikácií⁹⁴ a na túto fakultu prišiel už ako vedecky známa osobnosť. Tomu zodpovedá aj jeho hodnotenie vtedajším ministrom školstva a národnej osvety J. Šustom, ktorý v odôvodnení jeho menovania o ňom okrem iného napísal: „*Dr. Svoboda jest význačnou osobností našeho vědeckého světa. Výkazuje dlouhouletou úspěšnou činnost učitelkou i rozsáhlou tvorbu literární účastní součinně při unifikaci našeho občanského práva a jest celým svým založením k tomu povlán, aby působil na universite.*“⁹⁵

Prezident republiky T. G. Masaryk menoval Emila Svobodu dňa 30. mája 1921 za riadneho profesora občianskeho práva na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Podľa tohto menovacieho dekrétu bolo povinnosťou E. Svobodu spolupôsobiť pri organizácii novej právnickej fakulty, najmä pri budovaní jej judičiálneho oddielu. Zároveň mu bola uložená učiteľská povinnosť v odbore, v ktorom bol menovaný vykonávať prednášky zodpovedajúce rozsahu vyučovania na Univerzite Komenského. Rovnako bol povinný uskutočňovať pravidelné seminárne cvičenia.⁹⁶

⁹⁰ SKŘEJPKOVÁ, P. Emil Svoboda. In SKŘEJPKOVÁ, P. *Antologie československé právní vědy v meziválečném období (1918 – 1938)*. Praha : Linde, 2009, s. 317.

⁹¹ Tamže.

⁹² Tamže.

⁹³ NAVRÁTIL, M. *Almanach československých právníků*. Praha : Michal Navrátil, 1930, s. 430.

⁹⁴ SVOBODA, E. *O reálním dělení domů v obvodu bývalého Pražského ghetta*. Praha : Lidové družstvo tiskařské a vydavatelské, 1909, 102 s.; SVOBODA, E. *Vůle vnitřní a vůle projevená právním činem*. Praha : Nákladem vlastním, 1911, 112 s.; SVOBODA, E. *Problém vůle v rakouském právu dědickém*. Praha : Knihotiskárna Edv. Grégra a syna, 1912, 41 s.; SVOBODA, E. *Základní myšlenky demokracie*. Praha : Český čtenář, 1919, 113 s.; SVOBODA, E. *Budoucí právo manželské*. Praha : Národ, 1919, 30 s.; SVOBODA, E. *Demokracie a volby*. Praha : Státní nakladatelství, 1920, 29 s.; SVOBODA, E. *Právo soukromé*. Praha : Česká matice technická, 1920, 55 s.; SVOBODA, E. *Věcná práva uživatelů*. Praha : Všehrd, 1920, 46 s.; SVOBODA, E. *Myšlenky o právu, etice a náboženství*. Praha : Český čtenář, 1920, 200 s.;

⁹⁵ Návrhy na menovanie prvých profesorov právnickej fakulty ministrom školstva a národnej osvety J. Šustom z mája 1921, č. j. 44100/21 adresované Univerzite Komenského. In *Emil Svoboda: AUK, fond RUK, PO, reg. zn. B II/2, osobný spis Emil Svoboda, šk. 176*.

⁹⁶ List ministra školstva a národnej osvety ČSR zo dňa 30. mája 1921 č. 50907/21 rektorátu Univerzity Komenského vo veci menovania E. Svobodu za riadneho profesora občianskeho práva. In *AUK v Bratislave: fond RUK, personálne oddelenie, reg. zn. BII/2, osobný spis Emil Svoboda, šk. 176*.

Emil Svoboda pôsobil na bratislavskej fakulte najkratšie. V literatúre sa píše, že sa vzdal úradu profesora na Univerzite Komenského.⁹⁷ Archívne dokumenty Univerzity Komenského jednoznačne dokazujú, že E. Svoboda pôsobil na Právnickej fakulte Univerzity Komenského a zúčastňoval sa aj zasadnutí profesorského zboru.⁹⁸ Dokonca dňa 22. júna 1921 ho zvolili za prodekana Právnickej fakulty Univerzity Komenského.⁹⁹ Emil Svoboda už 26. januára 1922 chcel ukončiť svoje pôsobenie na Právnickej fakulte UK.¹⁰⁰ Nakoniec ho profesorský zbor požiadal, aby svoje rozhodnutie o rezignácii odložil až na začiatok ďalšieho študijného roka.¹⁰¹ Vo februári roku 1922 ho minister unifikácie vymenoval spoločne s A. Ráthom do unifikačnej komisie.¹⁰²

Po odchode z Bratislavy E. Svoboda ďalej vypomáhal tejto fakulte ako suplent. Dňa 21. mája 1924 poslal dekan A. Ráth E. Svobodovi uznesenie profesorského zboru Právnickej fakulty Univerzity Komenského, podľa ktorého v zimnom semestri 1924/25 sa takto prednášalo občianske právo:¹⁰³

Augustín Ráth: Obligačné právo – 5 hodín;

Vladimír Fajnor: Československé dedičské právo – 2 hodiny;

Emil Svoboda: Zástavné právo – 2 hodiny.

Emil Svoboda sa vzdal aj suplovania prednášok z občianskeho práva koncom školského roka 1925/26.¹⁰⁴ Pri príležitosti 50. narodenín E. Svobodu mu rektor Univerzity Komenského poďakoval za jeho pôsobenie na právnickej fakulte: „*Vďečne a uznale vzpomínam Vaši krásne obeti s níž Jste jezdíval přednáseti na naši mladou universitu i Vaši milé a záslužné činnosti v našem akademickém senátě. Jsme Vám za to srdečně vděční a jsme a budeme vždy pyšní že na naši půdě účinkoval duch myslitelsky tak vzácný a lidsky tak ušlechtilý*“.¹⁰⁵

Aj keď bol spočiatku veľmi kritický k pomerom na Slovensku, po rokoch spomínal na toto pôsobenie priaznivejšie.¹⁰⁶

5 Bohuslav Tomsa

Bohuslav Tomsa sa narodil 2. augusta 1888 v Novom Bydžove. Právo a filozofiu študoval v Prahe a Ríme. Po skončení právnických štúdií vykonával do roku 1920 sud-

⁹⁷ SKŘEJPKOVÁ, P. Emil Svoboda. In SKŘEJPKOVÁ, P. *Antologie československé právní vědy v meziválečném období (1918 – 1938)*. Praha : Linde, 2009, s. 317.

⁹⁸ Akademický senát PraF UK: AUK, fond PraF UK, zápisnica profesorského zboru PraF UK, akademický rok 1921/1922.

⁹⁹ AUK v Bratislave, fond PraF UK, zápisnica profesorského zboru PraF UK, 22. jún 1921.

¹⁰⁰ AUK v Bratislave, fond PraF UK, zápisnica profesorského zboru PraF UK, 26. január 1922.

¹⁰¹ Tamže.

¹⁰² List ministra pre zjednotenie zákonov a organizácie správy v Československej republike I. Déraera zo dňa 28. februára 1922 rektorátu Univerzity Komenského vo veci Komisie odborníkov pre unifikačné otázky.

¹⁰³ AUK v Bratislave: fond RUK, personálne oddelenie, reg. zn. BII/2, osobný spis Emil Svoboda, šk. 176.

¹⁰⁴ Zpráva odstupujícího rektora prof. Ph. Dra Miloše Weingarta o universitě Komenského za rok 1925 – 1926, podaná při instalaci rektora prof. JUDra Otakara Sommera dne 25. listopadu 1926. In *Ročenka Univerzity Komenského v Bratislave za rok 1926-1927*. Bratislava : Akademický senát UK, 1927, s. 6.

¹⁰⁵ Blahoželanie rektora Univerzity Komenského zo dňa 25. septembra 1928 E. Svobodovi k jeho päťdesiatinám. In *Emil Svoboda: AUK, fond RUK, PO, reg. zn. B II/2, osobný spis Emil Svoboda, šk. 176*.

¹⁰⁶ ELIÁŠ, K. Humanista ve službách republiky: k výročí Emila Svobody. In *Právník*, 2018, č. 10, s. 830.

covskú a advokátsku prax.¹⁰⁷ V roku 1920 absolvoval študijný pobyt v Ríme, kde sa venoval štúdiu právnej filozofie.¹⁰⁸ V tom istom roku habilitoval v Prahe v odbore právnej filozofie a medzinárodného práva s prácou *Idea spravodlivosti a práva v řecké filosofii*.¹⁰⁹ Bohuslava Tomsu v odôvodnení návrhu na menovanie vtedajší minister spravodlivosti charakterizoval ako veľmi sľubného mladého pracovníka v odbore právnej filozofie.¹¹⁰

5.1 Pedagogické, vedecké a funkcionárske aktivity

Prezident republiky T. G. Masaryk menoval B. Tomsu, v tom čase odborového radcu Ministerstva školstva a národnej osvety ČSR, dňa 30. mája 1921 za mimoriadneho profesora právnej filozofie na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Uložili mu učiteľskú povinnosť v odbore, v ktorom bol menovaný vykonávať prednášky zodpovedajúce rozsahu vyučovania na Univerzite Komenského. Rovnako bol povinný uskutočňovať pravidelné seminárne cvičenia.¹¹¹

Počas pôsobenia v Bratislave napísal svoje najdôležitejšie diela¹¹² a od roku 1922 do roku 1927 prednášal aj na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského.¹¹³ Položil základy právnej filozofie na Slovensku. Viaceré jeho názory majú nadčasový význam a majú čo povedať dnešnej generácii právnikov. Jeden z jeho výrokov je zvlášť aktuálny. „Právo môže byť ovšem také samo v sobě dobré a špatné, ale s druhé strany dobré právo může se státi špatným tím, že se s ním v životě nakládá špatně, právě tak jako mnohdy právo nedokonalé stane se v rukou právníků dobrých nástrojem, který dobře slouží prospěchu jednotlivce i společnosti. Právník jest mediem, které provádí syntesu práva a života, právník z práva činí živoucí organismus, a proto záleží na jeho mravních vlastnostech, na jeho rozhledu, životním a světovém názoru – zkrátka na celé jeho mentalite.“¹¹⁴

Dňa 29. marca 1926 ho prezident ČSR vymenoval za riadneho profesora právnej filozofie Právnickej fakulty Univerzity Komenského.¹¹⁵ Ministerstvo školstva a národnej

¹⁰⁷ PRUSÁK, J. Bohuš Tomsa. In BLAHO, P., VLKOVÁ, E. *Právnicki na Univerzite Komenského v Bratislave. 75 rokov činnosti Právnickej fakulty UK (1921 – 1996)*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1996, s. 176.

¹⁰⁸ MARŠÁLEK, P. Bohuš Tomsa. In SKŘEJPKOVÁ, P. *Antologie československé právní vědy v meziválečném období (1918 – 1938)*. Praha : Linde, 2009, s. 130.

¹⁰⁹ Tamže.

¹¹⁰ In *Národní archiv*, f. Předsednictvo ministerské rady, sign. 24, ka 1082.

¹¹¹ List ministra školstva a národnej osvety ČSR zo dňa 30. mája 1921 rektorátu Univerzity Komenského vo veci menovania B. Tomsu za mimoriadneho profesora právnej filozofie. In *AUK v Bratislave: fond RUK, personálne oddelenie, reg. zn. BII/2, osobný spis Bohuslava Tomsu. č. 193*.

¹¹² TOMSA, B. *Úvod do právní filosofie*. Bratislava : Litografie V. & A. Janata, 1923, 95 s.; TOMSA, B. *Masarykův zápas o právo přirozené*. Bratislava : Právnická fakulta University Komenského, 1928, 90 s.; TOMSA, B. *Právo mezinárodní. Díl první. Část obecná. Subjekty mezinárodního práva. Stát a jeho orgány*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1930.

¹¹³ Životopis rectora magnifica prof. dra Bohuše Tomsy, In *Ročenka Univerzity Komenského v Bratislave za roky 1933 – 1934*. Bratislava : Akademický senát, UK, 1934, s. 16 – 17.

¹¹⁴ TOMSA, B. O filozofické výchově právníka. In *Bratislava*, 1927, č. 3 – 4, s. 394.

¹¹⁵ CSÁDER, V. *Rektori Univerzity Komenského 1919 – 2009*. Bratislava : Univerzita Komenského, 2009, s. 60.

osvety dňa 18. októbra 1933 súhlasilo s návrhom profesorského zboru, aby doterajší odbor B. Tomsu bol rozšírený o odbor medzinárodného práva a verejného.¹¹⁶

Bohuslav Tomsa zastával počas svojho pôsobenia v Bratislave dvakrát funkciu dekana právnickej fakulty (r. 1926/27 a 1931/32) a aj rektora Univerzity Komenského (r. 1933/1934). Pri inštalácii za rektora si vybral tému svojej prednášky *Krise moderného štátu*.¹¹⁷ Bohuslav Tomsa vo svojej práci poukazoval na dôležitosť svetovej organizácie, ktorá dokáže riešiť globálne problémy.¹¹⁸

Do úradu rektora nastúpil v období, keď doznievali negatívne tendencie veľkej hospodárskej krízy. Na jeho slávnostnej inštalácii dňa 7. decembra 1933 sa zišla politická elita na čele s ministrom zahraničných vecí Eduardom Benešom a ministrom školstva a národnej osvety Ivanom Dérerom.¹¹⁹ Ani títo čelní predstavitelia nedokázali zabrániť úsporným opatreniam, ktoré sa dotkli aj vysokých škôl a mimoriadne citeľne Univerzity Komenského. V dôsledku znížených dotácií došlo k výraznému obmedzeniu vydavateľskej činnosti.¹²⁰ Počas rektorovania B. Tomsu došlo k menovaniu štyroch profesorov¹²¹ na Právnickej fakulte Univerzity Komenského a ich počet sa ustálil na čísle jedenásť. Bol to takmer dvojnásobný počet oproti začiatkom, ale počet študentov sa viac ako stonásobil.¹²²

Bohuslav Tomsa pri svojom odchode z pozície rektora kritizoval štátne inštitúcie za nedostatočné finančné zabezpečenie bratislavskej univerzity v porovnaní s inými univerzitami v ČSR. „*Stát musí splácet svůj dluh kulturním institucím, a to ve většině míře tam, kde je toho více potřebí. Nedovedu se ubrániti myšlence, že tohto měřítka v zájmu Slovenska nebylo vždy dbáno. Proto apeluji současně na politické kruhy, aby tuto zásadu provedly. Tím bude odstráněna do očí bijící nerovnost mezi skvěle vybudovaným vysokým školstvím druhých měst universitních a našim.*“¹²³

¹¹⁶ List ministra školstva a národnej osvety zo dňa 18. októbra 1933 určený B. Tomsu. In *Bohuslav Tomsa: AUK, fond RUK, PO, reg. zn. B II/2, osobný spis Bohuslav Tomsa, šk. 192.*

¹¹⁷ Prednáška prof. dra Bohuše Tomsy proslovená pri slávnosti inštalácie rektora univerzity Komenského dňa 7. prosince 1933. In *Ročenka Univerzity Komenského v Bratislave za roky 1933 – 1934*. Bratislava : Akademický senát UK, 1934, s. 18 – 27.

¹¹⁸ Tamže, s. 24.

¹¹⁹ Reč odstupujúciho rektora prof. dr. Bohuše Tomsy o univerzite Komenského v stud. r. 1934/35. In *Ročenky Univerzity Komenského v Bratislave za roky 1933 – 1937: Ročenka Univerzity Komenského za študijní rok 1934 – 1935*. Bratislava : Univerzita Komenského, 1935, s. 10. Táto publikácia vznikla zviazaním štyroch ročeniek Univerzity Komenského, pričom každý ročník je v publikácii osobitne číslovaný.

¹²⁰ Tamže, s. 6.

¹²¹ Karel Kizlink – riadny profesor obchodného a zmenkového práva, Zdeněk Peška – riadny profesor ústavného práva, Antonín Ráliš – mimoriadny profesor trestného práva a trestného poriadku, Imrich Karvaš – mimoriadny profesor národného hospodárstva.

¹²² V prvom roku existencie Právnickej fakulty UK v Bratislave (1921/1922) začalo študovať 192 riadnych a 106 mimoriadnych študentov. V školskom roku 1933/1934 to už bolo 1005 riadnych a 62 mimoriadnych študentov. In *Ročenka Univerzity Komenského v Bratislave za roky 1933 – 1934*. Bratislava : Akademický senát UK, 1934, príloha.

¹²³ Reč odstupujúciho rektora prof. dr. Bohuše Tomsy o Univerzite Komenského v stud. r. 1934/35. In *Ročenky Univerzity Komenského v Bratislave za roky 1933 – 1937: Ročenka Univerzity Komenského za študijní rok 1934 – 1935*. Bratislava : Univerzita Komenského, 1935, s. 12. Táto publikácia vznikla zviazaním štyroch ročeniek Univerzity Komenského, pričom každý ročník je v publikácii osobitne číslovaný.

V roku 1938 sa dožil päťdesiatych narodenín. Jeho najdôležitejšie životné a odborné míľniky zhodnotil spoluzakladateľ Právnickej fakulty Univerzity Komenského – Emil Svoboda. Predstavil B. Tomsu nielen ako právneho filozofa hľadajúceho vzťah medzi právom a spravodlivosťou, ale aj ako odborníka na medzinárodné právo verejné.¹²⁴

Profesionálny príbeh B. Tomsu poukazuje na tú skutočnosť, že život slušného právnik je mimoriadne zložitý v totalitnej forme štátneho zriadenia. Ani v období šíriaceho sa hnedého mraku nad Európou však neprestal veriť, že pravda a spravodlivosť nakoniec zvíťazia: „Bezpráví prichádza jako přízrak abychom poznali hodnotu a lesk práva a spravedlnosti; že právo a spravedlnost mohou byti poplávány, cynicky vysmívány, ale nemohou býti zničeny; že jejich idea může býti v jednotlivcích – bohužel i v těch, kteří řídí osudy národů a států – zaškrcena, ale že národy a lidstvo bez nich žítí nemůže, a proto zvednou se pro ně k revoluci právě v chvíli, kdy se zdají býti mrtvy.“¹²⁵

Slová B. Tomsu sa prorocky naplnili. Bezprávie prišlo ako príznak aj do našich končín. Koncom roku 1938 musel opustiť Právnickú fakultu Univerzity Komenského, ktorú pomáhal zakladať. V oficiálnom rozhodnutí vlády sa dôvody jeho odchodu neuvádzajú.¹²⁶

Dodatočným ocenením Tomsovej vedeckej práce je reprint jeho publikácie *Idea spravodlivosti a práva v řecké filosofii*.¹²⁷ Problematika spravodlivosti je pre právnikov a nielen pre nich veľkou témou, pričom Tomsa rozoberá túto problematiku cez učenia najväčších gréckych filozofov. Význam tejto knihy pre dnešok plný povrchnosti, prekrúcania faktov, výborne vystihol v predslove knihy významný český právnik Karel Eliáš: „Může přispět k paralyzování lehkomyšlnosti, mělkosti, povrchnosti, s níž se nejdnou i dnes bez dostatečného vzdělání řeší, hravě a logicky samozřejmě“ se dzaním svrchované jistoty, i otázky nehlubší, jimž velcí duchové minulosti věnovali s nezměrným nasazením své úsilí.“¹²⁸

Pri príležitosti stého výročia založenia najstaršieho slovenského právnického časopisu Právny obzor zaradili článok B. Tomsu *Obecný zákonník občanský a Kant* medzi desať nadčasových článkov publikovaných v celej histórii Právneho obzoru a uverejnili v monografii *100 rokov časopisu Právny obzor*.¹²⁹

6 Jan Vážný

Jan Vážný sa narodil 1. januára 1891 v Prahe. Právo študoval na Karlo-Ferdinandovej univerzite v Prahe. Po ukončení štúdia sa stal súdnym čakaťom a 7. mája 1919 ho vymenovali za sudcu Prahe.¹³⁰

¹²⁴ SVOBODA, E. Univ. prof. Bohuši Tomsovi k padesátým narodeninám. In *Právny obzor*, 1938, č. 13, s. 397 – 400.

¹²⁵ TOMSA, B. K šedesátinám universitního profesora dr. Emila Svobody. In *Právny obzor*, 1938, č. 15 – 16, s. 437.

¹²⁶ List ministra školstva a národnej osvety slovenskej krajiny v Bratislave zo dňa 22. decembra 1938 Bohuslavovi Tomsovi. In *AUK v Bratislave: fond RUK, personálne oddelenie, reg. zn. BII/2, osobný spis Bohuslava Tomsu. č. 193*.

¹²⁷ TOMSA, B. *Idea spravodlivosti a práva v řecké filosofii*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007, 228 s.

¹²⁸ Tamže, s. 9 – 10.

¹²⁹ OVEČKOVÁ, O., VOZÁR, J. a kol. *100 rokov časopisu Právny obzor*. Bratislava : Veda, 2017, s. 361 – 372.

¹³⁰ BLAHO, P. Jan Vážný. In BLAHO, P., VLKOVÁ, E. (zost.) *Právnicki na Univerzite Komenského v Bratislave. 75 rokov činnosti Právnickej fakulty UK (1921 – 1996)*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1996, s. 162.

Už počas vysokoškolských štúdií prejavoval živý záujem o štúdium rímskeho práva u profesora Leopolda Heyrovského. V roku 1919 odišiel na študijný pobyt do Ríma k profesorovi Pietrovi Bonfantemu, aby sa tam zdokonaľoval v rímskom práve. V roku 1920 predložil z tohto odboru habilitačný spis *Actiones poenales*, ktorý úspešne obhájil u vtedy dvoch najväčších právnych romanistov: u profesora L. Heyrovského a profesora J. Vančuru.¹³¹

Prezident republiky T. G. Masaryk menoval dňa 20. mája 1921 J. Vážného za mimoriadneho profesora rímskeho práva na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Podľa tohto dekrétu mu bola uložená učiteľská povinnosť v odbore, v ktorom bol menovaný, vykonávať prednášky zodpovedajúce rozsahu vyučovania na Univerzite Komenského, najmenej však v rozsahu päť hodín týždenne v každom semestri.¹³²

Ako uvádza P. Blaho, „*bratislavské obdobie*“ v živote J. Vážného bolo mimoriadne plodné a čínorodé.¹³³ Najprv publikoval svoj habilitačný spis o rímskych trestných žalobách *Actiones poenales*.¹³⁴ V roku 1924 vyšiel prvý diel jeho učebnice obligáčného práva pod názvom *Římské právo obligační. Část I.*¹³⁵ Ďalšou prácou v bratislavskom prostredí bola kniha *Custodia v právu římském*,¹³⁶ venovaná zodpovednosti za tzv. nižšiu náhodu (*casus minor*). Posledné dielo počas jeho bratislavského pôsobenia bolo dokončenie učebnice z obligáčného práva, ktorá vyšla v roku 1927 pod názvom *Římské právo obligační. Část II.*¹³⁷

Takmer od založenia Univerzity Komenského sa uvažovalo o tzv. extenznej činnosti. Jej cieľom boli vedecko-popularizačné prednášky pedagógov Univerzity Komenského, a to na celom území Československa. Činnosť extenzie sa začala 1. marca 1923 a v prvom výbore boli dvaja profesori právnickej fakulty, a to J. Vážný a B. Tomša.¹³⁸

Spoločne s O. Sommerom sa J. Vážnému podarilo v priebehu krátkeho obdobia položiť základy právnej romanistiky na Slovensku. V roku 1927 ukončil svoje pôsobenie v Bratislave a stal sa riadnym profesorom rímskeho práva na Masarykovej univerzite v Brne.¹³⁹

¹³¹ *Tamže*.

¹³² List ministra školstva a národnej osvety ČSR zo dňa 30. mája 1921 č. 50621/21 rektorátu Univerzity Komenského vo veci menovania J. Vážného za mimoriadneho profesora rímskeho práva. In *AUK v Bratislave: fond RUK, personálne oddelenie, reg. zn. BII/2, osobný spis Jan Vážný, šk. 200*.

¹³³ BLAHO, P. Jan Vážný. In BLAHO, P., VLKOVÁ, E. (zost.) *Právnicki na Univerzite Komenského v Bratislave. 75 rokov činnosti Právnickej fakulty UK (1921 – 1996)*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1996, s. 162-163.

¹³⁴ VÁŽNÝ, J. *Actiones poenales : pojem a struktura soukromých žalob trestních ve vývoji práva římského a hlavní problémy romanistické, sem se vztahující*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1923, 121 s.

¹³⁵ VÁŽNÝ, J. *Římské právo obligační. Část I.* Bratislava : Právnická fakulta UK, 1924, 140 s.

¹³⁶ VÁŽNÝ, J. *Custodia v právu římském : příspěvek k vývoji a úpadku soukromoprávního ručení za výsledek*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1925, 86 s.

¹³⁷ VÁŽNÝ, J. *Římské právo obligační. Část II. Zánik obligace a nauky o objektu a subjektu obligace*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1927, 96 s.

¹³⁸ WEINGART, M. *Extense University Komenského*. In *Ročenka University Komenského za první pětiletí 1919-1924*. Bratislava : Akademický senát UK, 1925, s. 215.

¹³⁹ FALADA, D. Jan Vážný. In SKŘEJPKOVÁ, P. *Antologie československé právní vědy v meziválečném období (1918–1938)*. Praha : Linde, 2009, s. 197.

Vynikajúci slovenský romanista, ktorý vnášal do pedagogického procesu už pred rokom 1989 noblesu prvej republiky, Pavol Blaho, takto hodnotil životnú dráhu J. Vážného: „*Vývojový osobnostný proces Jana Vážného, podložený solidnými výsledkami úspešne začal v Prahe u Heyrovského a Vančuru, naplno sa rozvinul v spolupráci so Sommerom v Bratislave a vyvrcholil v Brne, žiaľ, s tragickým ukončením.*“¹⁴⁰

Záver

História si vždy bude pamätať tých prvých. Zakladatelia Právnickej fakulty UK položili pevný kameň rozvoja právnej vedy a vychovali prvú generáciu slovenských právnikov. Uvedieme niektoré pamätné, vedecko-organizačné zásluhy tohto profesorského zboru:¹⁴¹

- a) rozhodnutie, že začiatkom študijného roka 1921/1922 začne v Bratislave svoju vedeckú a vyučovaciu činnosť,
- b) návrh ministerstvu na okamžité uzatvorenie maďarskej fakulty, po rozhodnom vystúpení prof. A. Rátha, dekana fakulty,
- c) pedagogické novátorstvo, reformátorstvo výučby práva zavedením obligatórných praktických cvičení, osvedčených v zahraničí,
- d) starostlivosť o osobnú stránku fakulty vyslaním štipendistov do zahraničia pre potreby fakulty,
- e) starostlivosť o vecné vybavenie fakulty – obstarávanie nákupu kníh a vedeckých pomôcok pre semináre budúcej právnickej fakulty od októbra 1920, v ktorom sa systematicky a úspešne pokračovalo po jej otvorení,
- f) založenie tzv. *Knihovne Právnickej fakulty UK*, v ktorej rámci vychádzali vedecké spisy, ktoré potvrdzovali vedeckú úroveň fakulty.

Literatúra

- BASCH, A. *Teorie inflace*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského 1922, 116 s.
- BLAHO, P. Jan Vážný. In BLAHO, P., VLKOVÁ, E. (zost.) *Právnicki na Univerzite Komenského v Bratislave. 75 rokov činnosti Právnickej fakulty UK (1921-1996)*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1996, s. 162-164.
- CSÁDER, V. *Rektori Univerzity Komenského 1919 – 2009*. Bratislava : Univerzita Komenského 2009. 184 s.
- ELIÁŠ, K. Humanista ve službách republiky: k výročí Emila Svobody. In *Právník*, 2018, č. 10, s. 826-836.
- FAJNOR, V. Duchovnej obci Právneho obzoru. In *Právní obzor*, 1936, č. 8, s. 183.
- FAJNOR, V. Profesor Dr. Karol Laštovka (k šesťdesiatke). In *Právní obzor*, 1936, č. 20, s. 553-556.
- FALADA, D. Jan Vážný. In SKŘEJPKOVÁ, P. *Antologie československé právní vědy v meziválečném období (1918–1938)*. Praha : Linde, 2009, s. 197.
- FUNDÁREK, J. *Stanovy účastinnej spoločnosti podľa práva slovenského*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského 1934, 119 s.

¹⁴⁰ BLAHO, P. Jan Vážný. In BLAHO, P., VLKOVÁ, E. (zost.) *Právnicki na Univerzite Komenského v Bratislave. 75 rokov činnosti Právnickej fakulty UK (1921 – 1996)*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1996, s. 164.

¹⁴¹ Tamže, s. 33.

- GREGOR, M. *Historiografia rímskeho práva na Slovensku: Príbeh štyroch profesorov*. Praha : Leges, 2021. 364 s.
- HÁCHA, E., HOBZA, A., HOETZEL, J., WEYR, F. et al. (eds.) *Slovník veřejného práva československého. Svazek I. A až CH*. Brno : Polygrafia; Rudolf M. Rohrer, 1929, 871 s.
- HEXNER, E. (ed.) *Pocta k šesdesiatym narodením Dr. Karla Laštovku*. Bratislava : PF UK, 1936.
- Hliadka Právnickej Jednoty. In *Právny obzor*, 1934, č. 12, s. 291.
- HEYROVSKÝ, L., SOMMER, O., VÁŽNÝ, J. *Dejiny a systém súkromého práva rímskeho*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského, 646 s.
- HOETZEL, J. Prof. dr. Karel Laštovka šedesátnikom. In *Právnik*, 1937, č. 1, s. 68.
- JELÍNEK, V. *Teorie mezinárodních orgánů*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského 1937, 154 s.
- KARVAŠ, I. *Francúzska inflácia a z nej vyplývajúce poznatky pre menovú teóriu*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského 1928, 180 s.
- KARVAŠ, I. *Vliv kartelov na konjunktúru*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského 1932, 85 s.
- KNAPPEK, E. *Obsadzovanie uhorských biskupstiev od 10. do konca 14. storočia so zvláštnym zreteľom na pápežské zásahy a na postavenie uhorských kráľov*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského 1934, 265 s.
- LAŠTOVKA, K. *Československé správni právo : časť zvláštni*. Praha : Melantrich, 1936. 377 s.
- LAŠTOVKA, K. Dozor nad samosprávnymi územnými korporáciami. In HOETZEL, J. (red.) *Pocta k šesdesiatym narodeninám Dr. Emila Háchy*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského – v komisii Frant. Řivnáče v Praze, 1932, s. 131-158.
- LAŠTOVKA, K. K otázce místní působnosti župního zákona. In *Právny obzor*, 1922, s. 193-195.
- LAŠTOVKA, K. K otázce titulu universitních profesorů. In *Bratislava*, 1928, č. 1-2, s. 161-165.
- LAŠTOVKA, K. Kompetence referátu pro ochranu památek na Slovensku. In *Právny obzor*, 1926, s. 97-100.
- LAŠTOVKA, K. Několik poznámek k pojmu policie v osnově zákona o organizaci politické správy. In *Bratislava*, 1927, č. 1, s. 81-85.
- LAŠTOVKA, K. O zásadách našeho správního soudnictví. In *Právny obzor*, 1922, s. 33-37.
- LAŠTOVKA, K. Opravné prostředky v řízení správním podle nař. čís. 8/1928. In *Bratislava*, 1928, č. 4-5, s. 692-713.
- LAŠTOVKA, K. Poznámky k návrhu zákona o trestním stíhání presidenta republiky a členů vlády dle § 34., 67. a 79. ústavní listiny. In *Právny obzor*, 1926, s. 230-233 (1. část), s. 264-268 (dokončení).
- LAŠTOVKA, K. Poznámky k unifikaci veřejné správy vzhledem ke Slovensku. In *Průdy*, 1924, č. 4, s. 195-203.
- LAŠTOVKA, K. Poznámky k vládní osnově zákona o organizaci politické správy. In *Právny obzor*, 1927, s. 145-154.
- LAŠTOVKA, K. Reforma právnických studií. In *Průdy*, 1925, č. 9-10, s. 504-511.
- LAŠTOVKA, K. Správní soudnictví ve státech slovenských. In HÁCHA, E. (red.) *Pocta k šesdesátým narozeninám Dr. Jiřího Hoetzla*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského Komenského – v komisii Frant. Řivnáče v Praze, 1934, s. 7-32.
- LAŠTOVKA, K. Studium práva správního v republice Československé. (referát přednesený na schůzi komise pro mezinárodní spolupráci profesorů a docentů práva správního a věd státních dne 11.X.1930 v Bratislavě). In *Bratislava*, 1930, č. 4-5, s. 766-769.
- LAŠTOVKA, K. Univ. prof. dr. Otakar Sommer. In *Ročenky Univerzity Komenského za roky 1926-1929*. Bratislava : Státní tiskárna v Praze, 1930, s. 92-96.
- LAŠTOVKA, K. Ústava o poměru náboženských společností ke státu. In *Právny obzor*, 1922, s. 226-233.
- LAŠTOVKA, K. *Vývoj organizace veřejné správy v Republice československé*. Bratislava : Academia, 1925. 38 s.
- LAŠTOVKA, K. Vzdělání správních právníků k praktickému povolání. In *Bratislava*, 1929, č. 2, s. 350-353.
- LAŠTOVKA, K. *Zákon župní (zákon ze dne 29. února 1920 č. 126 Sb. zák. a nař. o zřízení župných a okresních úřadů v republice Československé)*. 1. díl. Bratislava : Právnická jednota, 1925. 223 s.
- LAŠTOVKA, K. Zemské či střední župy? (příspěvek k anketě Průdů). In *Průdy*, 1926, č. 2, s. 82-93.
- LAŠTOVKA, K. *Změny v německé ústavě za třetí říše*. Bratislava : St. tiskárna, 1934. 14 s.

- LAŠTOVKA, K. Změny v německé ústavě za III. říše. In *Bratislava*, 1934, č. 1-2, s. 1-11.
- LAŠTOVKA, K. Župy či země? In *Prúdy*, 1927, č. 1, s. 20-31.
- LUBY, Š., Osobnosť a dielo prof. Dr. Augusta Ratha. In *Právny obzor*, 1942, č. 2-3, s. 41-47.
- MARŠÁLEK, P. Bohuš Tomsa. In SKŘEJPKOVÁ, P. *Antologie československé právní vědy v meziválečném období (1918–1938)*. Praha : Linde, 2009, s. 130-132.
- NAVRÁTIL, M. *Almanach československých právníků*. Praha : M. Navrátil, 1930. 560 s.
- Päťdesiat rokov Slovenskej banky 1879–1930*. Bratislava : Univerzum, 1930.
- OVEČKOVÁ, O., VOZÁR, J. a kol. *100 rokov časopisu Právny obzor*. Bratislava : Veda 2017. 512 s.
- PETRÁŠ, R. Karel Laštovka. In SKŘEJPKOVÁ, P. *Antologie československé právní vědy v meziválečném období (1918–1938)*. Praha : Linde, 2009, s. 443.
- Prívet J. M. rektora prof. Dra Rátha pri immatrikulácii (dňa 22. júna 1922). In *Ročenka University Komenského za prvni päťileti 1919-1924*. Bratislava : Akademický senát University Komenského, 1925, s. 108.
- Prof. dr. Otakar Sommer. In *Ročenka University Komenského za studijný rok 1928-1929*. Bratislava : Akademický senát UK, 1930, s. 100-103.
- PRUSÁK, J. Bohuš Tomsa. In BLAHO, P., VLKOVÁ, E. *Právnicki na Univerzite Komenského v Bratislave. 75 rokov činnosti Právnickej fakulty UK (1921-1996)*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1996, s. 176-178.
- Přednáška prof. dra Bohuše Tomsy proslovená při slavnosti instalaci rektora university Komenského dne 7. prosince 1933. In *Ročenka University Komenského v Bratislave za roky 1933-1934*. Bratislava : Akademický senát UK, 1934, s. 18-27.
- RÁTH, A., K otázke bratislavskej univerzity. In *Slovenský Denník*, 1921, č. 193, (26. 8. 1921), s. 1.
- RÁTH, A. Moderní ústava (od r. 1867). In *Ottův slovník naučný. Dvacátýšestý díl : (U – Vusin)*. Praha : J. Otto, 1907, s. 72-90.
- RÁTH, A. O prvkoch záväzkov. In *Právny obzor*, 1923, s. 65-71.
- RÁTH, A. *Práva medzi mužom a ženou v Uhorsku*. Praha : Vlastným nákladom, 1906, 59 s.
- RÁTH, A., Socializácia práva. In *Právnik*, 1921, č. 1, s. 1-12.
- Rector magnificus prof. JUDr. Augustin Ráth: životopis. In *Ročenka University Komenského za prvni päťileti 1919-1924*. Bratislava : Akademický senát UK, 1925, s. 85.
- Reč rektora prof. Dr. Augustína Rátha pri zahájení prednášok na právnickej fakulte dňa 24. októbra 1921. In *Ročenka University Komenského za prvni päťileti 1919-1924*. Bratislava : Akademický senát UK, 1925, s. 94.
- Reč rektora univerzity dr. Aug. Rátha pri zahájení prednášok právnickej fakulty. In *Kultúrna príloha Slovenského denníka*, 1921, č. 246 (27. októbra 1921).
- Reč rektora university prof. Dr. Augustína Rátha pri zahájení sjazdu Sväzu slovenského študentstva dňa 12.II. 1922. In *Ročenka University Komenského za prvni päťileti 1919-1924*. Bratislava : Akademický senát UK, 1925, s. 99-102.
- Řeč a přednáška, jež proslovil prof. dr. Otakar Sommer při své installaci rektorské dne 25. listopadu 1926. In *Ročenka University Komenského za studijní rok 1926–1927*. Bratislava : Akademický senát UK, 1927, s. 29-37.
- Řeč odstupujícího rektora prof. dr. Bohuše Tomsy o universitě Komenského v stud. r. 1934/35. In *Ročenky Univerzity Komenského v Bratislave za roky 1933-37: Ročenka University Komenského za studijní rok 1934-35*. Bratislava : Univerzita Komenského, 1935, s. 3-12.
- SKŘEJPEK, M. Otakar Sommer. In SKŘEJPKOVÁ, P. *Antologie československé právní vědy v meziválečném období (1918–1938)*. Praha : Linde, 2009, s. 173-177.
- SKŘEJPKOVÁ, P. Emil Svoboda. In SKŘEJPKOVÁ, P. *Antologie československé právní vědy v meziválečném období (1918–1938)*. Praha : Linde, 2009, s. 317-318.
- SOMMER, O. *Co nás pojí s antikou? : antická a naše právní kultura*. Praha : nákl. vlastním, 1925.
- SOMMER, O. *Dějiny pramenů římského práva : Nástin k přednáškám*. Bratislava : Spolek čl. právníků, 1922.
- SOMMER, O. Jmenovací politika na vysokých školách. In *Bratislava*, 1927, č. 2, s. 197.
- SOMMER, O. *Prameny soukromého práva římského*. Bratislava : Právnická fakulta University Komenského, 1928, 120 s.
- SOMMER, O. *Právo římské a dnešní civilistika*. Bratislava : nákladem vlastním, 1925.

- SOMMER, O. Prof. Dr. Karel Laštovka. In *Právní obzor*; 1926, č. 19, s. 594.
- SOMMER, O. *Reforma právnických studií*. Bratislava : Právnická fakulta Univ. Komenského, 1925.
- SOMMER, O. Založení Právnické fakulty University Komenského. In *Ročenka University Komenského za první pětiletí 1919-1924*. Bratislava : Státní tiskárna v Praze, 1925, s. 55-61.
- SOMMER, O. *Reforma právnických studií*. Bratislava : Právnická fakulta University Komenského, 1925, 75 s.
- SVOBODA, E. *Budoucí právo manželské*. Praha : Národ, 1919. 30 s.
- SVOBODA, E. *Demokracie a volby*. Praha : Státní nakladatelství, 1920. 29 s.
- SVOBODA, E. *Myšlenky o právu, ethice a náboženství*. Praha : Český čtenář, 1920. 200 s.
- SVOBODA, E. *O reálním dělení domů v obvodu bývalého Pražského ghetta*. Praha : Lidové družstvo tiskařské a vydavatelské, 1909. 102 s.
- SVOBODA, E. *Právo soukromé*. Praha : Česká matice technická, 1920. 55 s.
- SVOBODA, E. *Problém vůle v rakouském právu dědickém*. Praha : Knihotiskárna Edv. Grégra a syna, 1912. 41 s.
- SVOBODA, E. Univ. prof. Bohuši Tomsovi k padesátým narozeninám. In *Právní obzor*; 1938, č. 13, s. 397-400.
- SVOBODA, E. *Věcná práva užívací*. Praha : Všeherd, 1920. 46 s.
- SVOBODA, E. *Vůle vnitřní a vůle projevená právním činem*. Praha : Nákladem vlastním, 1911. 112 s.
- SVOBODA, E. *Základní myšlenky demokracie*. Praha : Český čtenář, 1919. 113 s.
- ŠUMIHORA. Divadlo. In *Orava*, 1905, č. 1, (1. novembra 1905), s. 2.
- TOMSA, B. *Idea spravodlivosti a práva v řecké filosofii*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. 228 s.
- TOMSA, B. K šedesátinám universitního profesora dr. Emila Svobody. In *Právní obzor*, 1938, č. 15-16, s. 437-438.
- TOMSA, B. *Masarykuv zápas o právo přirozené*. Bratislava : Právnická fakulta University Komenského, 1928, 90 s.
- TOMSA, B. O filosofické výchově právníka. In *Bratislava*, 1927, č. 3-4, s. 394-400.
- TOMSA, B. Obecný zákoník občanský a Kant. In *Právní obzor*, 1926, s. 433-441.
- TOMSA, B. *Právo mezinárodní. Díl první. Část obecná. Subjekty mezinárodního práva. Stát a jeho orgány*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1930.
- TOMSA, B. *Úvod do právní filosofie*. Bratislava : Litografie V. & A. Janata, 1923, 95 s.
- VÁŽNÝ, J. *Actiones poenales : pojem a struktura soukromých žalob trestních ve vývoji práva římského a hlavní problémy romanistické, sem se vztahující*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1923. 121 s.
- VÁŽNÝ, J. *Custodia v právu římském : příspěvek k vývoji a úpadku soukromoprávního ručení za výsledek*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1925. 86 s.
- VÁŽNÝ, J. *Římské právo obligační. Část I*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1924. 140 s.
- VÁŽNÝ, J. *Římské právo obligační. Část II. Zánik obligace a nauky o objektu a subjektu obligace*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 1927. 96 s.
- VOZÁR, J. *Augustín Ráth- prvý slovenský rektor Univerzity Komenského*. Bratislava : VEDA, 2018. 240 s.
- WEINGART, M. Extense University Komenského. In *Ročenka University Komenského za první pětiletí 1919-1924*. Bratislava : Akademický senát UK, 1925, s. 215.
- Zpráva odstoupajícího rektora prof. Ph. Dra Miloše Weingarta o universitě Komenského za rok 1925-1926, podaná při instalaci rektora prof. JUDra Otakara Sommera dne 25. listopadu 1926. In *Ročenka Univerzity Komenského v Bratislave za rok 1926-1927*. Bratislava : Akademický senát UK, 1927, s. 5-26.
- Zpráva odstoupajícího rektora University prof. JUDra Otakara Sommera o Univerzitě Komenského ve stud. r. 1926-1927, podaná při instalaci prof. MUDra Jiřího Brdlika dne 29. listopadu 1927. In *Ročenka Univerzity Komenského za studijní rok 1927-1928*. Bratislava : Akademický senát UK, 1928, s. 5-16.
- Životopis rektora magnifica prof. dra Bohuše Tomsy, In *Ročenka Univerzity Komenského v Bratislave za roky 1933-1934*. Bratislava : Akademický senát, UK, 1934, s. 16-17.

Archívne dokumenty:

- Archiv University Karlovy, f. Práv. fak. Univ. Karlovy, i. č. 154, osob. sl. Augusta Rátha.
- Archiv Univerzity Komenského, fond PraF UK, zápisnice profesorského zboru PraF UK, akademický rok 1921/1922.

ZAKLADATELIA PRÁVNICKEJ FAKULTY UNIVERZITY KOMENSKÉHO

- Archív Univerzity Komenského v Bratislave: fond Rekt. Univ. Kom., pers. odd., r. z. BII/2, osobný spis Karel Laštovka, šk. 111.
- Archív Univerzity Komenského v Bratislave: fond Rekt. Univ. Kom., pers. odd., r. z. BII/2, osobný spis Augustín Ráth, šk. 152.
- Archív Univerzity Komenského v Bratislave: fond Rekt. Univ. Kom., pers. odd., r. z. BII/2, osobný spis František Rouček, šk. 159.
- Archív Univerzity Komenského v Bratislave: fond Rekt. Univ. Kom., pers. odd., r. z. BII/2, osobný spis Otakar Sommer, šk. 170.
- Archív Univerzity Komenského v Bratislave: fond Rekt. Univ. Kom., pers. odd., r. z. BII/2, osobný spis osobný spis Bohuslav Tomsa. šk. 192-193.
- Archív Univerzity Komenského v Bratislave: fond Rekt. Univ. Kom., pers. odd., r. z. BII/2, osobný spis Emil Svoboda, šk. 176.
- Archív Univerzity Komenského v Bratislave: fond Rekt. Univ. Kom., pers. odd., r. z. BII/2, osobný spis Jan Vážný, šk. 200.
- Národní archiv, f. Předsednictvo ministerské rady, sign. 24, ka 1082.